

Popisi imovine, inventari orebičkih kapetanskih kuća i troškovnici s jedrenjaka u 18. i 19. stoljeću – pokazatelji imovnoga stanja, obiteljskoga statusa i jezične prakse

Property Inventories of Captains' Houses in Orebić and the Lists of Expenses from the Sailing Vessels from the 18th and 19th Century – the Indicators of Wealth, Family Status and Language Practice

Jasenska Maslek

Sveučilište u Dubrovniku
Sveučilišni centar za jezike
e-mail: jasenska.maslek@unidu.hr

UDK 656.61 (497.5 OREBIĆ) "17/18"

Izvorni znanstveni članak / *Original scientific paper*
Rukopis primljen / *Paper accepted*: 25. 2. 2014.

Sažetak

Analizom nekoliko inventara iz 18. i 19. stoljeća prikazuje se opremljenost kapetanskih kuća u Orebiću, njihov namještaj, primarne djelatnosti na obiteljskom gospodarstvu te rekonstruirati način i stil kapetanskog života prikazom njihovih osobnih stvari, od garderobe do opreme za bavljenje raznim hobijima. Popis osobnih stvari kapetana Ivana Fiskovića pokazuje čime se služio i kako se odijevao pelješki kapetan te čime je raspolagao za vrijeme plovidbe. Sliku upotpunjuje troškovnik kapetana Joza Šunja iz 1863. godine koji bilježi sve stvari nabavljene za uporabu na brodu i potrebe posade. Posebice se naglašava što je sačinjavalo inventar, a zatim se nazivlje pojedinih dijelova garderobe ili opreme kuća uspoređuje s onim u sjevernom i srednjedalmatinskom okružju. Na taj način postaje razvidno koliko je nazivlje u popisu izraz osobnoga popisivačeva izričaja, a koliko je dio administrativnog, službenog talijanskog jezika s jakim mletačkim utjecajem. Očekuje se jači utjecaj mletačkoga na području koje je stoljećima pripadalo tzv. Mletačkoj Dalmaciji, ali i dodatne razlike koje nazivlje romanskoga podrijetla poprima uporabom u lokalnim idiomima.

KLJUČNE RIJEČI

inventari
troškovnici
kapetani
službeni jezik
mletački utjecaj

Summary

The analysis of several inventories from the 18th and 19th century reveals the interior decoration of captains' houses in Orebić, the furnishing, as well as the primary activities on the family estate. Furthermore, the captains' living styles and habits are reconstructed by means of description of their personal belongings, from garments to hobby equipment. The list of personal belongings of Captain Ivan Fisković indicates what this master mariner from Pelješac had at disposal, the way he dressed and which items he used during navigation. For better visualisation the list of expenses of Captain Jozo Šunj from 1863 is included, who registered all the items supplied on board for ship and crew requirements. Special emphasis is put on the content of the inventory. In particular, the terms for individual parts of garments or house equipment are compared to those used in the North and Middle Dalmatia. It is thus evident how much the terminology used in the inventory represents the inventor's personal manner of expression and to which extent it is part of the bureaucratic official Italian language under strong Venetian influence. Stronger impact of Venetian is expected in the region that was part of the so-called Venetian Dalmatia for centuries, but some additional differences are expected in the terms of Roman origin used in local idioms.

KEY WORDS

inventory
list of expenses
captains
official language
Venetian impact

UVOD / Introduction

Mletački utjecaj ponajviše se širio putem trgovine i pomorstva pa je i brojnost romanskih jezičnih elemenata u lokalnim dalmatinskim govorima očekivana. Popisi

imovine i inventari kuća peljeških pomoraca pisani su talijanskim jezikom s očitim primjesama mletačkog idioma ili hrvatskih leksema. Zato je nalaženje naziva na

hrvatskom jeziku u popisima sačinjenim na talijanskom očiti znak diglosije kao rezultata uporabe hrvatskog među pukom na prostorima gdje je kao službeni bio

ustoličen talijanski jezik.¹ Jezični dodiri dviju jadranskih obala stvorili su svojevrsni bikulturalizam u kojemu je fonetska adaptacija pojedinih posuđenica iz talijanskog jezika izvršena u potpunosti pa neke više i ne prepoznajemo kao romanizme. Leksički segment jezika tako se obogaćivao i popunjavao sačuvavši se u svakodnevnoj uporabi sve do danas.² To se posebice očituje u pomorskoj i ribarskoj terminologiji, ali i leksiku vezanom uz odijevanje i kućne potreptine.

U Orebiću i okolici pomorstvo je već u 17. stoljeću postalo glavna gospodarska grana kojom se bavilo skoro svo muško stanovništvo. To je uvjetovalo svekolike promjene u strukturi stanovništva, načinu života i vlasničkim odnosima. Pelješki pomorci vrlo brzo se preobražavaju u brodovlasnike i zemljoposjednike. U drugoj polovici 18. stoljeća već čine važan dio posade dubrovačkih jedrenjaka, a 1800. imaju udjele u čak 174 jedrenjaka.³ Vrhunac razvoja pomorstvo doživljava u drugoj polovici 19. stoljeća kao posljedicu uspješnog brodarsko-trgovačkog djelovanja Orebičana na cijelom Mediteranu. Kako je trgovačko nazivlje u to vrijeme bilo uglavnom mletačkoga, odnosno venetskoga podrijetla, ono je imalo odraz na vokabular koji se odnosi posebice na odjeću, pokućstvo, posuđe, obiteljski život i srodničke odnose.⁴ Upravo je u spomenutom leksiku uočeno dosta sličnosti u orebičkim izvorima i onima u splitskom okružju i zadarskom arhipelagu (u Sutomišćici na otoku Ugljanu i u naselju Zverinac na istoimenom otoku).

¹ Na talijanskom jeziku su i inventari koji se čuvaju u Pomorskom muzeju u Orebiću: inventar barka Hrabren, sačinjen 1883. godine u vrijeme zapovijedanja *barkom* Šimuna Šimunova Štuka, i *barka* Eber čiji je inventar popisao 1881. godine. Radi se o brodovima Pelješkoga pomorskog društva koji su za ovu svrhu rabili tiskani uniformirani obrazac (Tipografija di Antonio Zannoni, Spalato 1879.), pa je popisivač samo parafrirao inventar pronađen u obrascu koji je redom sadržavao drvene predmete, željezne i metalne predmete, jarbole, koloturnike, konope, priveze, debele brodske konope, jedrilje itd. Spomenutom opremom ovom prigodom se nećemo baviti ali je popis koristan izvor za neko drugo istraživanje. Za konkretnu analizu u ovom radu zanimljivi su predmeti popisani u kabini i sobi (*oggetti di Camera e Tuga*) – uz napomenu na marginama obrasca da su u dobru ili zadovoljavajućem stanju. Spomenuti inventari izložbeni su eksponati Pomorskoga muzeja u Orebiću.

² Tomislav Franušić, *Magistarski rad Termini romanskog podrijetla u dokumentima pisanim glagoljicom iz arhiva obitelji Garanjin-Fanfionja*, 2004: 82.

³ Stjepan Vekarić i Nenad Vekarić, *Tri stoljeća Pelješkog Brodarstva* (1600-1900). Pelješki zbornik 4 (1987): 37.

⁴ Ivana Lovrić Jovičić, „Fonološka adaptacija talijanizama u dubrovačkim oporukama iz 17. i 18. stoljeća.” *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 32, 2006: 180.

Ovi otočni primjeri posebice su zanimljivi jer sadržavaju anketu koja pokazuje očuvanost leksema romanskoga podrijetla u lokalnim govorima početkom 21. stoljeća.⁵ Radi se o izoliranim otočnim naseljima, a Zverinac je uz to i naselje u kojemu je u 18. stoljeću popisano pokućstvo obitelji Garanjin-Fanfionja i sačinjen spis koji je poslužio kao izvor za istraživanje u magistarskom radu Tomislava Franušića te je učestalost uporabe još živućih romanskih elemenata iz spomenutog popisa uvrštenih u anketu tim zanimljivija. Spomenuti popis autor istraživanja usporedio je s lopudskim, stonskim, splitskim i još nekim dalmatinskim inventarima iz istoga razdoblja pronalazeći u njima potvrdu bogatstva romanskoga leksika i pokazujući ukorijenjenost i učestalost romanskih jezičnih elemenata u dalmatinskim lokalnim govorima.⁶ Na istom tragu su i predočeni orebički inventari.

INVENTARI OBITELJI BRSEČINA I JERKOVIĆ / *Inventories of Family Brsečina and Family Jerković*

Prvo će biti riječi o imovini obitelji Brsečina popisanoj početkom 18. stoljeća, a zatim slijedi prikaz inventara kuće Jerković koji je sačinjen više od stotinu godina kasnije. Zato je zgodan primjer za usporedbu gospodarske snage i načina života kapetanskih obitelji u 18. i 19. stoljeću.

Pelješka obitelj Brsečinaaktivna je u pomorstvu već u 16. stoljeću. Marko Brsečina je 1596. godine zabilježen kao vlasnik *nave* nosivosti 350 *kola*, a tijekom 18. stoljeća članovi ove obitelji plove kao zapovjednici, patruni ili ekonomski broda prevozeći drvo, platno, grožđe, spužve ili sol. Kad je 1722. godine umro kapetan Luka Brsečina, sačinjen jena zahtjev nasljednika obitelji Ljubak inventar njegove imovine. To je učinjeno zbog tvrdnji Ljubakovih da se u kući kapetana Luke nalaze i stvari njegove žene Marije rođ. Ljubak.⁷ Ovakvi sporovi su bili česti zbog ženidbi u uskom brodovlasničkom krugu, često i rodbinski povezanih članova kapetanskih obitelji, iako je sačuvanih in-

⁵ T. Franušić, *Magistarski rad Termini romanskog podrijetla u dokumentima pisanim glagoljicom iz arhiva obitelji Garanjin-Fanfionja*: 72-82.

⁶ T. Franušić, *Magistarski rad Termini romanskog podrijetla u dokumentima pisanim glagoljicom iz arhiva obitelji Garanjin-Fanfionja*: 64-67.

⁷ Vinko Ivančević, „Inventar kuće pelješkog pomorskog kapetana iz početka 18. st.” *Naše More* 4, godište 26: 176-179. Očito se radilo o stvarima koje su bile dijelom miraza udovice Luke Brsečine koja je potjecala iz kapetanske obitelji Ljubak.

ventara malo.⁸ Izneseni primjerak zorno prikazuje dobro opskrbljeno i ekonomski napredno imanje koje još nije bilo podijeljeno pa Lukin nasljednik Stjepan moli izvid dvojice procjenitelja o vrijednosti kapitala uloženog u zemlju. Luka Brsečina bio je nabavio i dvije krave, dao ih je na uzdržavanje, a ugovorom mu je pripadala polovica priploda. Našlo se i šest ovaca te brojne bačve, šest *barela* vina i drugih sudova potrebnih u jednoj konobi. Vinogradi su se, dakle, početkom 18. stoljeća uvelike obrađivali i donosili obilat urod, a kapetanu je bio omiljen i ribolov. Posjedovao je novu barku i šest mreža, dok o njegovu lovačkom umijeću svjedoči šest popisanih pušaka. Sve spomenuto potvrđuje da se radi o dobro organiziranom i naprednom poljoprivrednom gospodarstvu čijem je procvatu nesporo pridonio izdašni kapital stečen pomorskom trgovinom. Stvari će se vidno promijeniti prvih desetljeća 19. stoljeća i u vrijeme najvećega procvata pelješkoga pomorstva i unosnih trgovačkih poslova zbog kojih se pojedine obitelji iseljavaju s Pelješca šireći poslovanje u raznim mediteranskim lukama i osnivajući brodarsko-trgovačka poduzeća. Pripadnici brodovlasničkoga orebičkog kruga koji su ostali na Pelješcu često su se ukravali na brodove svojih rođaka i stjecali imetak koji su ulagali u kupnju zemlje od osiromašenih dubrovačkih vlastelinskih obitelji ili u gradnju kuća koje su odisale otmjenošću i sjajem i zrcalile dobro imovno stanje svojih vlasnika. Inventari i popisi imovine sačinjeni četrdesetih godina 19. stoljeća to i potvrđuju.

Pokretnu i nepokretnu imovinu obitelji Jerković je u obiteljskoj kući u Žukovcu popisao nakon smrti Ivana Jerkovića službeni pisar Giacomo Bevilaqua. Inventar je sačinjen 1. prosinca 1834. godine.⁹ Ivan Josipa Jerković rođen je u Žukovcu, selu iznad Orebiča 1766. godine, a umro je 1834. Godine 1797. postaje zapovjednik na dubrovačkim brodovima, a početkom 19. stoljeća je suvlasnik *brika* *Dispaccio* i *brigantina* sagrađenog u Bakru 1826. godine. U čast habsburškog nadvojvode nazvan je *Arciduca Stefano*. Po ondašnjem običaju u njemu su imale

⁸ Inventar je sastavljen od strane trsteničkog kapetana Mata Buča i uz pomoć njegova pisara Karabuće i obuhvatio je pokretnine u dvije sobe, salonu i potkrovlju gdje se vjerojatno nalazila i kuhinja (V. Ivančević, „Inventar kuće pelješkog pomorskog kapetana iz početka 18. st.”: 176).

⁹ Cvito Fisković, „Iz popisa imovine orebičke pomorske obitelji Jerković početkom 19. stoljeća.” *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku*, sv. XXXIII. Dubrovnik, 1995: 164, 169.

udjela još tri kapetanske obitelji: Belatin, Tunjica i Gurić – pa je ovo zgodan primjer kako su Orebićani zajedničkim djelovanjem i promućurnim ulaganjem kapitala u brodogradnju i trgovinu stjecali imetak i ubrzano se bogatili.¹⁰ Na to upozorava i prikaz opremljenosti jedrenjaka *Arciduca Stefano* kojega je, osim uobičajene opreme za prijevoz tereta i plovidbu, krasio udoban namještaj, kao što su slamom presvučene stolice, stolić sa sagom, fina majolika (pocakljene glinene posude), a od kuhinjskih potrepština: staklenica, šest čaša za likere, šećernica, šest žlica, noževa i kositrenih viljuški. Ovaj inventar nije potpun i prekida se upravo pri prezentaciji brodske opreme.¹¹

U Žukovcu su iznimno precizno pobrojane nekretnine i pokretnine koje pokazuju visoku razinu kulture stanovanja i dobru opremljenost kuće, a posebno je procijenjena vrijednost zlatnog nakita i ambijentalni prostor u cjelini. Njega je upotpunjavao dvorišni prostor s odrinom i kamenim stupovima, terasa i kameni pločnik s bunarom i ručnim mlinom za ulje. U stajama je bio samo magarac i dvije ovce, a da obitelj nije ulagala u zemlju potvrđuje se dvije godine kasnije kad Ivanov sin, Kristo Jerković, na samoj obali kupuje Sorkočevićev ljetnikovac, preuređuje ga i napušta očinsku kuću u Žukovcu. U popisu imovine obitelji Jerković nalazi se, međutim dosta zemlje, od Žukovca do Lovišta, ali je puno neobrađenih čestica obraslih grmljem. Dva vinograda su obrađena i oko 60 maslina održavano pa je u kući popisana jedan *barel* običnog vina, tri *barela* crnoga pečenog, 1,4 *barela* bijelog pečenog vina, jedan *barel* ulja te dva *barela* rakije, a vrijednost posuđa u konobi, uključujući i kamenice za ulje, procijenjena je na oko 2000 forinti. Detaljan opis položaja zemljišnih čestica i imanja u Žukovcu otkriva i svu složenost zemljišnih odnosa i posebnost pelješkoga kmetstva i na primjeru obitelji Jerković iskazuje položaj većine orebičkih pomorskih i kapetanskih obitelji. Iako živeći u obilju i bogatstvu, posjedujući i kapital i zemlju, zbog naslijeđenih odnosa iz vremena Dubrovačke Republike te su obitelji is-

¹⁰ C. Fisković, „Iz popisa imovine orebičke pomorske obitelji Jerković početkom 19. stoljeća.“: 152, 164-165.

¹¹ Zato autor članka C. Fisković smatra da je tako nepotpuni popis suvišno prepisati i objaviti ga u izvornom obliku. (C. Fisković, „Iz popisa imovine orebičke pomorske obitelji Jerković početkom 19. stoljeća.“: 163). Spomenuti dio brodske inventara stoga je preslik Fiskovićeva opisa a ne uvida u izvornik inventara.

tovremeno dijelom bile u podložničkom, kmetskom odnosu kojega se nisu mogle osloboditi. Jerkovići su osim zemlje dane na obradu sumještanima ili onima iz okolice na imanju imali šest prizemnih kmetskih kuća u kojima su stanovale četiri seoske obitelji. Oni su umjesto plaćanja najma vlasnicima prema ugovoru iz 1830. godine besplatno radili pet dana godišnje i davali jednog magarca za drva. Za korištenje dvije kuće sa stajama (*košarama*) težakinje iz obitelji Lampalo plaćale su Jerkovićima godišnji najam.¹² Isto tako, obitelj je posjedovala i kuću s imanjem u Dubrovniku, držanu također u najmu.

U kući u Žukovcu čiji je inventar popisivan živjeli su Ivan Jerković, njegov sin Kristo i kćer Frančeska te Ivanov brat Jozo. Iako je među popisanim imovinom bilo luksuznih komada namještaja, ovom je prigodom posebna pozornost posvećena odijelima i osobnoj garderobi ukućana (*abiti e biancheria della persona*).

Kristo Jerković posjedovao je 14 košulja od obična platna (*di tela usada*) ili pamuka (*di cotone*), 12 pari pamučnih čarapa, tri obična i pet raznobojnih prsluka (*cinque gile di diversi colori*) dvoje donje hlače, jedne suknene, a druge od mekoga platna (*mutande due l'una di tela, l'altra di dimido ili dimidio*), ali i troje suknene tamnomodre hlače fine izrade (*calzoni di panno turchino fini*) i jedne obične koje se u ovom popisu nazivaju ordinari. Još jedne hlače su od debela platna maslinaste boje (*di panno colore ulivo*), a druge crne obične (*di panno nero ordinario*), za razliku od također crnih, ali od satena (*di satin nero*). Na drugom mjestu nađeno je šest pari mekanih donjih hlača (*mutande di dimidio usate*), 12 pari pamučnih čarapa i tri obična crna prsluka, zatim devet pari ljetnih hlača uz 10 raznobojnih marama za vrat (*dieci fazoletti da collo di colore*), 10 običnih pamučnih prsluka (*gilet di cotone usadi*), tri modra muška svečana fraka od kojih su dva nova i jedan stari (*tre velade di panno blu, due nuove ed una vecchia*)¹³, kao i jedno bolje

¹² C. Fisković, „Iz popisa imovine orebičke pomorske obitelji Jerković početkom 19. stoljeća.“: 158-163. Neke obitelji koje su s Jerkovićima bile u kolonatskom odnosu imale su i svoju zemlju. Među njima su i pomorske obitelji koje se kmetskih obveza nisu uspjele osloboditi sve do 20. stoljeća i razrješenja kmetskih proizvodnih odnosa. Kapital zarađen plovidbom zato su ulagali uglavnom u jedrenjake i trgovinu. Opširnije o vlasničkim i agrarnim odnosima u najutjecajnijim orebičkim obiteljima u 19. stoljeću u: Irena Ipsić, *Orebić u 19. stoljeću prema katastru Franje I. Sv. 1*, Zagreb-Dubrovnik, Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2013: 177-220.

¹³ Velade su u mletačkom dijalektu u stvari bili

crno odijelo. Dva ogrtača su od običnog modrog platna (*soprabiti di panno blu usati*), a izbor jakni (*giachette*) kreće se od smeđe kožne do jakne od crnog kazimira (*casimirra* - vrste finog sukna),¹⁴ odnosno od kašmira prema internetskim izvorima.¹⁵ I posteljina Krista Jerkovića odisala je otmjenošću, jer su se u njegovoj sobi nalazila dva pamučna prekrivača za krevet, šest finih plahti, dva jorgana (*coperte di cotone bianco, lenzuoli di cotone fino, coperte imbotite*).

Osobne stvari Frančeske Jerković upućuju na to da je nosila orebičku nošnju, ali i na to da su pisaru nazivi pojedinih dijelova nošnje bili potpuna nepoznanica. Pripadale su joj 24 kratke pamučne košulje, skrojene po pelješkom običaju (*camicie da donna corte, all'uso di Sabioncello*), 19 bijelih pamučnih suknji (*cotole di cotone bianco*) i dvije u boji, sedam peljeških suknjica (*gonelle all'uso sabioncellino*) – 'kraćih suknji uobičajenih na Pelješcu', 10 postava za jastuke, od kojih šest od lanenog platna i četiri pamučne (*fodere per cuscini, sei di tela di lino e quattro di cotone*), zatim tri fina ručnika, lakat čohe žive crvene boje (*un braccio panno scarlato*) 35 raznobojnih rubaca za leđa (*fazoletti di colore da spalle*) te 36 pari pamučnih čarapa (*calze di Cotone da donna*).

Detaljno opisujući orebičku žensku narodnu nošnju Cvito Fisković¹⁶ ističe da je nošnja imala haljetak, bluzu zvanu *kamižola* (svilenu ili platnenu),¹⁷ dok je

frakovi a čini se da leksem potječe od latinskoga *velamen* (*coprimento*), nekadašnjeg izraza za ogrtač koji je bio dulji i širi. Tijekom vremena i novom modom ovaj muškiodjevni predmet poprimio je potpuno novi izgled, bio je sasvim pripriježen uz tijelo (*juxta corpus*), duljine do koljena ili neznatno dulji, izrađen od finoga vunena i svilena materijala, a u nekim drugim talijanskim gradovima nazivao se *giustacore*, *giustacuore* ili *guardacuore*, u Milanu su ga zvali *marsina* (što doslovce znači frak), a u nekim talijanskim kulturnim središtima *abito*. Giuseppe Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*. Drugo dopunjeno i korigirano izdanje, Tipografia di Giovanni Cecchini, Venezia, 1856: 784. <http://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015031813085;view=1up;seq=7> (pristup ostvaren 25. ožujka 2014.).

¹⁴ Mirko Deanović i Josip Jernej, *Talijansko-hrvatski rječnik*, Zagreb: Školska knjiga 1998: 168.

¹⁵ http://www.grandidizionario.it/Dizionario_Italiano/parola/c/casimirra.aspx?query=casimirrahttp://dizionario.repubblica.it/Italiano/C/casimirra.php, <http://www.garzantilinguistica.it/ricerca/#!?q=casimir> (pristup ostvaren 24. ožujka 2014.). Boerio navodi *casimir* kao trgovački termin za fino platno koje se proizvodilo u Francuskoj i Engleskoj i koje je bilo uglavnom glatko. G. Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*: 145.

¹⁶ Cvito Fisković, „Orebička ženska narodna nošnja.“ *Pelješki zbornik* 1 (1976): 230.

¹⁷ Većina analiziranih leksema potvrđena je u rječniku mletačkoga dijalekta Giuseppea Boeria, *Dizionario del dialetto veneziano*. Time je omogućeno i predočenje eventualnih širih ili drukčijih značenja

suknja zvana *hajina* ili *kotula* (leksem *cotolo* – ‘suknja’ u Dalmaciji je rezultirao talijanizmom *kotula*) bila trobojna i sastavljena od tri dijela.¹⁸ *Kotula* nije, dakle, bila od bijeloga pamuka, a ono što je popisivač prepoznao kao sukknice u stvari su bile bijele podsuknje zvane *skuti*.¹⁹ Kako bi suknja bila dovoljno široka, oblačilo bi se više skuta, jedan preko drugoga, pa to objašnjava popriličan broj podsuknji koje je imala Frančeska Jerković. I ova je orebička gospođa raspolagala raznim tkaninama kao što je *kambrik*, nazvana po francuskom gradu Cambrai, *botanom* – ‘pamučnim platnom u prirodnoj boji’ te *damastom* i sličnom finijom robom koju su donosili pomorci iz jadranskih i sredozemnih luka. Zato se i orebička nošnja sve više približavala raskošnim građanskim nošnjama.²⁰

OSOBNE STVARI KAPETANA I OPREMA BRODSKIH KABINA / *Captain's Personal Belongings and Cabin Equipment*

Nazivi za osobne stvari i kućni inventar razlikuju se ovisno o osobi koja je stvari popisivala, prostoru koji je bio predmetom popisa i vremenu u kojem je inventar nastao.

Popisivač osobnih stvari pelješkog kapetana Ivana Matova Fiskovića²¹ iz 1851. godine nije imenovan, ali je jasno

koja su navedni izrazi imali. *Kamižola* dolazi od *camisola*, *camiciuola* u značenju ‘mali prsluk’ koji se nosio iznad košulje (Boerio: 123) ili ispod muškoga kaputa (*giustacuore*) i zvaao se *comesso da omo*. Rabio se za obranu od hladnoće a Francuzi su ga nazivali *Tricotè* (Boerio:183). Od svečanog dijela odijela ili narodne nošnje *kamižole* su vremenom izgubile svoju posebnost i postale nazivom za radnu, ali očito zaštitnu odoru. Tako i Deanović- Jernej u *Talijansko-hrvatskom rječniku* donose *camiciotto* u značenju ‘radna bluza’. Obične muške platnene radne halje i danas se na središnjem dijelu Pelješca nazivaju *kamižotima*.

¹⁸ Od mletačkoga *cotola*, *cotolo*. Ranije je ovaj izraz predstavljao starinsku vrstu ženske odjeće koja je prekrivala cijelo tijelo i kopčala se naprijed (*una sorta di veste antica da donna che ricuopriva tutta la persona ed affabbiavasi al davanti ed alle braccia con ucchielli*). Boerio kao talijanski sinonim za *cotola* donosi *gonnella*, ‘suknjica’. G. Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*: 205.

¹⁹ C. Fisković, ‘Orebička ženska narodna nošnja’: 232.

²⁰ C. Fisković, ‘Orebička ženska narodna nošnja’: 227. U Boerijevu Rječniku (str.121) *kambrik* je prikazan kao *cambriche* – vrsta pamučnoga, većinom bijeloga, ali i obojana platna, koje se u trgovačkim krugovima običavalo nazivati *cambrich*. *Dammasco* ili *dommasco* (*damast*) je svilena tkanina cvjetnoga uzorka crvenkaste boje (*drappo di seta a fiori di color rubicondo*), dok je *botana* ili *tela botana* pamučno platno koje se rabilo za jedra i obično je bilo u prirodnoj boji. G. Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*: 217, 94.

²¹ Ivan Matov Fisković plovio je od 1818. do 1851. Zapovjednik je *brigantina* Lovor, *nave Calmius* i barka *Giusto* u kojemu je imao udjel od osam karata. S. Vekarić i N. Vekarić, *Tri stoljeća pelješkog brodarstva* (1600-1900): 138.

da je pisao nečistim talijanskim jezikom i da je većinu gornjih odjevnih predmeta nazvao kaputima kojih je nabrojano čak pet vrsta. Ipak, jasno je razlikovao *tabare*, kratke deblje ogrtače kojih je kapetan Fisković imao dva. Inventar upućuje na dobru opskrbljenost tijekom plovidbe svim svakodnevnim, ali i luksuznim predmetima i odjećom i govori da zapovjednici jedrenjaka nisu oskudijevali ni u čemu.²² Njihove brodske kabine preslik su dijela inventara kapetanskih kuća u Orebiću i znak su dobrog imovinskog stanja. Fisković je umro u Londonu tijekom plovidbe i zapovijedanja jedrenjakom *Giusto*, koji je plovio pod austrijskom zastavom, pa je inventar kapetanovih osobnih stvari sačinjen na brodu i preuzet od strane austrijskog konzulata. On je poslužio za analizu osobnih stvari jednog kapetana, dok najiscrpniji opis namještaja i opreme kapetanske kabine pruža inventar kojim je raspolagao barka Hrabren pa će stoga upravo taj popis ovdje biti dijelom prezentiran.²³ Osim dva stola, ogledala i stolica, u kabini su se nalazile klupe pokrivenne vunenom tkaninom natkrivenom jastucima, a mali *banci*- ‘klupice’, škrinje s naslonom i vitrine su namještaj koji se mogao zaključati. Prostoriju su osvjetljavala dva mesingana svjećnjaka, a na ‘limenoj tacni’ – *quantiera di latta* – (mletačko-talijanski termin koji je u Dalmaciji imao oblike *gvantjera*, *gvancera*, *gvantira*) posluživale su se ‘šalice s tanjurićima’ – *chiccherecon piatelli* – zajedno s ‘posudom za šećer’ – *zuccheriera* (u Dalmaciji *čikara*, *kikara* – posuđenica iz mletačkoga *chicara*, *cicara* s posudom za šećer, *cukarjerom* ili *cukarijerom*, od mletačkoga *zucariera*).²⁴ Za kuhanje kave služila je *spiritiera* (u Dalmaciji potvrđeno *špiritjera* - kuhalo na špirit ili petrolej, posuđenica iz talijanskoga *spiriteria*), a šećer bi se u kavu umiješao kavenim žličicama, *cucchiari da caffè* (od mletačkoga *cuciaro*, *cuciara* „*cucchiaio*“ i sufiksa –in u mletačko-dalmatinskom nastalo je *cuciarin*, *cucchiaino*). Skok ovaj leksem objašnjava kao talijanski deminutiv na –ino s mletačkim izgovorom.²⁵ Osim

²² Kapetan barka Rebecca Miho Lazarić zvan *Superbia* (oholost) ni nasred oceana nije bio bez kravate i izglačane košulje. „Sjedi navrh krme – na nogama mu vezene papuče, na glavi crna svilena kapa, a kaput i hlače su mu od plave svile.“ Božo Đaja, *Naši pomorci*, III. *Timunjer (krmar)*. Izdanje Zadužbine I. M. Kolarca 134, Nova štamparija “Davidović”, Beograd, 1909: 28.

²³ Dio inventara barka Hrabren pod nazivom *Oggetti da camera e Tuga*: 25, 26. Pomorski muzej Orebić, izložbeni eksponat.

²⁴ Ljerka Šimunković i Maja Kezić, *Glosar kuhinjske i kulinarske terminologije romanskog podrijetla u splitskome dijalektu*. Split: Dante Alighieri, 2004: 43.

²⁵ Lj. Šimunković i M. Kezić, *Glosar kuhinjske i kulinarske*

18 dubokih i 24 plitka tanjura u kapetanskoj kabini barka Hrabren, popisane su i dvije zdjele za juhu (*suppiere*), 11 velikih čaša, 24 čaše za vino, 11 finih ubrusa (*tovalgliuoli*), 15 žlica za juhu (*cucchiari da minestra*) i dvije kuhinjske krpe – *canavacci* (posuđenica iz mletačkoga *canevazza*, *canavaza* – kuhinjska krpa, u priobalnim govorima potvrđena kao *kanavac*).²⁶ Budući da je Hrabren bio novi barka izgrađen tek 1869. godine u Rijeci zanimljiva je i usporedba dijela njegova inventara s onim dubrovačke pulake Providenza iz 1802. godine.²⁷ Na ovom jedrenjaku sjedišta klupa i stolica bila su presvučena kožom, a nazivi kuhinjske opreme gotovo se ne razlikuju od onih iz druge polovice 19. stoljeća: pet tuceta tanjura, zdjela za juhu, čaše, šalice, porculanska šećernica (*cinque Dozine Piatti, una supiera, bichieri, chicare, zucariera di Porcelana*).²⁸ Ovaj popis je, međutim, jedan od rijetkih koji objašnjava i opisuje mletačko-talijansku posuđenicu *dispenza* što je u *Glosaru kuhinjske terminologije* Šimunković i Kezić donose u obliku *dišpenša* i značenju ‘smočnica, ostava’ i bilježe je samo u jednom dijalekatskom rječniku splitske regije.²⁹ *Dispenza* dubrovačke pulake bila je u stvari spremnik obložen limom i *kašun* – ‘kalup, velika posuda’ – obično drvena, za tjesteninu, također obložen limom koji su sadržavali sve potrebne namirnice.³⁰ Također, od svih promatranih inventara jedino su u ovome popisana dva lončića za kavu i mlinac za kavu (*due Cogume di Caffè i un macinino di Caffè*).³¹

No, vratimo se sada osobnim stvarima kapetana Fiskovića pronađenima u kabini barka *Giusto*. Od dragocjenosti je popisan zlatni sat s lancem, prsten s kamenom i pečatom, dva manja slomljena prstena, zlatna dugmad za košulju, igla sa žutim kamenom i srebrna *tabakjera*.

terminologije romanskog podrijetla u splitskome dijalektu: 116, 69.

²⁶ Inventar barka Hrabren: 26.

²⁷ Inventar je sačinjen 6. travnja 1802. u Barceloni na zahtjev konzula i u nazočnosti zapovjednika kojemu je vjerojatno dotadašnji kapetan Marko Jurišić predavao brod na upravljanje. Josip Luetić, „Inventar dubrovačke pulake iz 1802. godine.“ u: *Beritićev zbornik*, ur. Vjekoslav Cvitanović, Dubrovnik: Društvo prijatelja dubrovačke starine, 1960: 71.

²⁸ J. Luetić, „Inventar dubrovačke pulake iz 1802. godine.“: 70.

²⁹ Lj. Šimunković i M. Kezić, *Glosar kuhinjske i kulinarske terminologijeromanskog podrijetla u splitskome dijalektu*: 45.

³⁰ *Dispenza col suo bisognevole, cioè Deposito fodrato di latta e Cascion di Pasta pure fodrato di latta*. J. Luetić, „Inventar dubrovačke pulake iz 1802. godine.“: 70.

³¹ Šimunković i Kezić u *Glosaru* ovaj leksem donose kao *cogoma*, od mletačkoga *cogoma* i nalaze ga u svim rječnicima splitske regije gdje se uglavnom sačuvao do danas.

Našlo se i novca u raznim apoenima, a posebice je zanimljivo kapetanovo osobno rublje – *biancheria*. Impresivan je broj i vrsta čarapa – 23 para kratkih vunelih, 17 bijelih, 33 para plavo-bijelih pamučnih, devet smeđih vunelih, sedam običnih vunelih te još 14 para drugih čarapa različite kvalitete (*ventitre paja calzette di lana, diciasette paja bianche, trentatre paja calzette parte bianche e blu di cotone, nove paja calzette brune di lana, sette paja calzette di lana, quattordici paja calzette diff. qualità*). Od košulja 38 je bilo lanenih i osam košulja u boji te sedam noćnih vunelih (*trentaotto camicie di lino, otto camicie colorite, sette camisette da notte di lana*).

Uz jednu platnenu jaknu (*jachetta di tela*) nađena su tri para običnih hlača, četiri ručnika, 11 okovratnika, šest svilenih i jedna pamučna marama za vrat, vuneni šal, vunena marama te pet pamučnih i dva svilena rupca za nos. Od gornje odjeće (*vestiti*) kapetan je posjedovao dvatabara od čohe – 'kratka muška kaputa', četiri kaputa od čohe, jedan ogrtač od čohe (*due Tabari, quattro Capotti e un Soprabito di panno*), 14 različitih hlača (*paja di calzoni differenti*), 14 hlača debljih (*paja di calzoni di panna*), 12 prsluka različite kvalitete (*dodici gile di differenti qualità*), pet običnih prsluka (*usati*), dvije kabanice, jedan nepropusni kaput (*un Capoto d'acqua*), jedan krzneni okovratnik (*pelizza*), dva venecijanska kaputa (*due Capotoni alla Veneziana*), noćni ogrtač (*un Capoto da negligé*) te nekoliko vrsta kapa i šešira. U raznim dijelovima brodske kabine nalazile su se i pomorske karte, pisaći pribor s naočalama (*due occhiali*), šalica za kavu i žličice od platine, 28 različitih knjiga, molitvenik, sapuni, mornarski nož, cigare i pribor za motanje duhana, ali i manja slika austrijskog cara.

Krevet se sastojao od jedne slamarice (*paglierizzo, pagliericcio*), madraca (*stramazzo*) i dva jastuka (*due cuscini*) i bio je pokriven s dva pokrivača (*due coperte da letto*), od kojih je jedan vuneni, četiri jastučnice (*intimelle*), a u rezervi je bilo i sedam plahti (*sette lenzuola*).³²

NEKE OSOBITOSTI PREDOČENA NAZIVLJA / Some Peculiarities of the Given Terminology

U inventarima je čest izraz *tela usata, camicia usada* ili *usata*, što je doslovnim prijevodom *zabilježeno* kao *rabljena* ili

³² Izvještaj o pečačenju osobnih stvari kapetana Fiskovića, Državni arhiv u Dubrovniku, Kotarski sud Orebić, E 1897.

upotrebljavana košulja ili tkanina. Takvi primjeri česti su i u popisima imovine obitelji Brsečina i Jerković gdje se, osim *usato*, u značenju 'obično' rabi i talijanski izraz *ordinario*.³³ Pojašnjenje donosi Deanović-Jernejev *Talijansko-hrvatski rječnik* gdje *usato* može značiti i 'običajan, uobičajen, običan', pa je onda jasno da je riječ o običnom, a ne nekom boljem platnu ili tkanini od koje je odjevni predmet načinjen. Potvrđeno je i postojanje donjih hlačanavedeno talijanskim leksemom – *mutande, mudande*. Ni ovaj naziv ne možemo promatrati u njegovu današnjem značenju. Onodobni pomorci nisu nosili gaćice, nego duge donje hlače čija je debljina tkanja odgovarala godišnjem dobu. Tako kapetan Jozo Šunj pravi inventuru osobnih stvari na brodu i popisuje 16 *mutanti*,³⁴ ali se onda nameće logično pitanje: gdje su *mutande* pok. Ivana Fiskovića u čijoj je kabini opisano doslovce sve, do najsitnijeg detalja, s impresivnim brojem čarapa, kaputa, kabanica, a nema ni jednih donjih hlača. Pomnijim uvidom u kapetanovu imovinu čini se vjerojatnim da je popisivač među ukupno 28 hlača (debljih i drugih različitih) ubrojio i *pothlače* koje bi u drugim okolnostima bile nazvane *mutantama* ili *mutantama*. Fisković je imao i *tabār*,³⁵ mornarski kratki kaput od debele

³³ Cvito Fisković, „Iz popisa imovine orebičke pomorske obitelji Jerković početkom 19. stoljeća.“ Na stranicama 159 i 160 popisane su, kako autor kaže, platnene već upotrijebljene košulje, 10 upotrijebljenih pamučnih prsluka, upotrijebljeni ubrusi, suknjeni modri rabljeni ogrtač, šest pari upotrebljavanih gaćica, tri rabljena crna suknjena prsluka, 24 ženske košulje, upotrebljavane, itd.

³⁴ Dio troškovnika kapetan Jozo Šunj sačinio je tijekom prve polovice 1863. godine za vrijeme zapovijedanja *kliperom* Nicolo Despot. On je svoju garderobu popisao pod naslovom *Robba mia usuale* kako bi točno znao što treba nabaviti. Iz popisa se brojem ističe 35 košulja, od toga 12 naručenih i sašivenih u Genovi 1862. godine od finoga platna (*di tela fine*) kao i 43 okovratnika (*colletti*), osam u boji i pet sa žutom trakom. Sedam košulja je kapetan Šunj nabavio u Marseilleu, od toga su četiri bile vunene, a krasila su ih četiri prsišta (*petti di camicie* ili dijelovi garderobe koji su pokrivali samo prednji dio košulje, odnosno prsa). Izvor: Troškovnik kapetana Joza Šunja, Pomorski muzej Orebić.

³⁵ *Tabarro - mantello*, kabanica, plašt, prema Gioacchino Stulli, *Vocabolario italiano - illirico - latino, partesecunda, tomo secondo*. Ragusa: Antonio Martecchini - stampatore privilegiato, 1810: 702. Isto donose i M. Deanović i J. Jernej, *Talijansko-hrvatski rječnik*: 986, (*mantello*) ogrtač, kabanica. G. Boerio također uz *tabarro* daje sinonim *mantello* uz napomenu da je to vrlo popularan i rabljen dio garderobe. Posebice je bio važan u vrijeme Mletačke Republike jer je služio kao obilježje građanskoga sloja. Patriciji su, naime, nosili toge, a svi ostali *tabare*. Vremenom je ovaj izraz poprimio i negativne konotacije, imao je i podrugljivo značenje i rabio se za čovjeka koji je bio na zlu glasu (*Vedi che bel tabaro!*) u značenju 'Gledajte koja prepotencija, koji ulizica!' (*Guardate che prepotente, che arrogante, che bel suggesttino*). G. Boerio, *Dizionario del dialetto veneziano*: 728.

vunene tkanine, obično modre boje, a tako se naziva i ogrtač u popisu imovine obitelji Brsečina u 18. stoljeću. Kod Jerkovića je samo *soprabito* u značenju bilo kakva ogrtača. Na dubrovačkom području uobičajeni izraz za takav dio muške odjeće bio je *dolamica* ili *dolama*.³⁶

Dolaskom krize i opadanjem konkurentnosti jedrenjaka i snage pelješkoga brodarstva pred kraj 19. stoljeća više pažnje se počelo posvećivati rashodima i troškovima Pelješkoga pomorskoga društva. Štedjeti su bili prisiljeni i kapetani, a naročito je zanimljiva korespondencija kapetana Pelješkoga pomorskog društva sačuvana u arhivu, posebice pisma u kojima kapetani pravdaju svoje pretjerane izdatke. Tako kapetan Pero Tomašević piše upravi Društva o saznanju da ga je Nadzorno vijeće, uz još 11 kapetana, razriješilo službe zbog učinjenih troškova. Tom prigodom on izražava svoje zgražanje donesenom odlukom, što čini i kapetan Niko Štuk. Lošije je prošao Ivo Marinović koji je zbog rasipništva oglobljen i kažnjen s tri godine gubitka zapovjedništva, na što se on, duboko uvrijeđen, odrekao zauvijek službe kapetana.³⁷

Izgleda da su zajedno sa starim kapetanima nestali i *tabari* jer ovaj leksem u istraživanju provednom 2003. godine na otoku Ugljanu i susjednom Zverincu prepoznaje vrlo malo mještana. Ili preciznije, prepoznaju ga i rabe starije generacije stanovnika Sutomišćice na Ugljanu, dok one mlađe od 30 godina nikada ne koriste ni *kamiž* – 'radna bluza', *kvadar* – 'slika', *kanavacu* – 'kuhinjska krpa', *dispenu* – 'smočnica, ostava', *latu* – 'lim', kavalet – 'nogar', *komodou* – 'niski ormar s ladicama', *komostru* – 'lanac na ognjištu', *tavulin* – 'stolić' i brojne druge. Rijetko se među mlađim naraštajima čuje i *pajarica*, dok isti naziv za slamaricu redovito rabe stariji stanovnici otoka Zverinca.³⁸ Anketu je sastavio i proveo Tomislav Franušić u sklopu istraživanja podrijetla romanizma u zadarskom otočnom govoru na prijelazu 18. u 19. stoljeće na primjeru pop-

³⁶ Uobičajeni dio vojničke opreme koju su nekad rabili i janjičari, starinska kabanica dugih rukava, obično do koljena. Tako se nazivao i starinski vojnički ili kratki konjanikov kaput. Vladimir Anić et al. *Hrvatski enciklopedijski rječnik* Zagreb: EPHiNoviLiber, 2002, 2004: 177.

³⁷ Bruno Moravec, „Kratki pregled arhiva Pelješkoga pomorskog društva.“ *Pomorski zbornik*, knj. 4., Zadar, 1966: 491, 492.

³⁸ T. Franušić, *Termini romanskog podrijetla u dokumentima pisanim glagoljicomiz arhiva obitelji Garanjin-Fanfona*: 78-80.

imovine peljeških kapetanskih obitelji bio je upozoriti na tradicijsku vrijednost usvojenih romanizama i njihovo otimanje zaboravu. Osim toga, inventari su odraz imovnog stanja i kupovne moći u vrijeme jačanja orebičkoga brodovlasničkoga i kapetanskoga sloja, ali i prikaz njihove vještine i promućurnosti u stalnom nastojanju da povećaju svoju imovinu. Koristeći se manjim i srednjim jedrenjacima i zahvaljujući pogodnim političkim i trgovačkim okolnostima, orebički su pomorci nemjerljivo unaprijedili život i pridonijeli povećanju standarda i kulture stanovanja u Orebiću, ali i u širem okružju ovoga brodarskog centra. Brojne vrste tkanina, nakita, opreme i namještaja koji su se uvozili i koje su donosili pomorci i trgovci to i potvrđuju.

LITERATURA / References

- [1] Anić, Vladimir. Rječnik hrvatskoga jezika. Zagreb: Novi Liber, 1998.
- [2] Anić, Vladimir et al. Hrvatski enciklopedijski rječnik. Zagreb: EPH i Novi Liber, 2002, 2004.
- [3] Beritić, Nada. „Prilog poznavanju unutrašnjosti lopudske kuće 18. stoljeća.“ *Analiza Historijskog arhiva u Dubrovniku*, Dubrovnik, 1954.
- [4] Boerio, Giuseppe. *Dizionario del dialetto veneziano*. Drugo dopunjeno i korigirano izdanje, Tipografia di Giovanni Cecchini, Venezia, 1856. <http://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015031813085;view=1up;seq=7>
- [5] Božić Bužančić, Danica. „Prilog poznavanju interijera kuće u Splitu u 18. stoljeću.“ *Historijski arhiv u Splitu*, sv.6, Split, 1976: 127-197.
- [6] Deanović, Mirko i Josip Jernej. *Talijansko-hrvatski rječnik*. Zagreb: Školska knjiga, 1998.
- [7] Đaja, Božo. *Naši pomorci*, III. Timunjer (krmar). Izdanje Zadužbine I. M. Kolarca 134, Nova štamparija „Davidović“, Beograd, 1909.
- [8] Fisković, Cvito. „Orebička ženska narodna nošnja.“ *Pelješki zbornik 1* (1976): 227-268.
- [9] Fisković, Cvito. „Iz popisa imovine orebičke pomorske obitelji Jerković početkom 19. stoljeća.“ *Analiza Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku*, sv. XXXIII. Dubrovnik, (1995): 149-175.
- [10] Franušić, Tomislav. *Magistarski rad Termini romanskog podrijetla u dokumentima pisanim glagoljicom iz arhiva obitelji Garanjin-Fanfona*. Sveučilište u Zadru, 2004.
- [11] Ipišić, Irena. *Orebić u 19. stoljeću prema katastru Franje I. Sv. 1*, Zagreb-Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku, 2013.
- [12] Ivančević, Vinko. „Inventar kuće pelješkog pomorskog kapetana iz početka 18. st.“ *Naše More* 4, godište 26: 176-179.
- [13] Lovrić Jović, Ivana. „Fonološka adaptacija talijanizama u dubrovačkim oporukama iz 17. i 18. stoljeća.“ *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*, 32, 2006: 173-192.
- [14] Luetić, Josip. „Inventar dubrovačke pulake iz 1802. godine.“ u: Beritićev zbornik, ur. Vjekoslav Cvitanović, Dubrovnik: Društvo prijatelja dubrovačke starine, 1960: 66-72.
- [15] Moravec, Bruno. „Kratki pregled arhiva Pelješkog pomorskog društva.“ *Pomorski zbornik*, knj. 4. Zadar, 1966: 489-499.
- [16] Stulli, Giocchino. *Vocabolario italiano – illirico – latino, parte seconda, tomo secondo*. Ragusa: Antonio Martecchini - stampatore privilegiato, 1810.
- [17] Šimunković, Ljerka i Maja Kezić. *Glosar kuhinjske i kulinarske terminologije romanskog podrijetla u splitskome dijalektu*. Split: Dante Alighieri, 2004.
- [18] Vekarić, Stjepan i Vekarić, Nenad. *Tri stoljeća-Pelješkog brodarstva (1600-1900)*. *Pelješki zbornik 4* (1987): 37.
- [19] *Inventari barka Hrabren i barka Eber*, Pomorski muzej Orebić, izložbeni eksponati
- [20] *Izvjestje o pečačenju osobnih stvari kapetana Fiskovića*, Državni arhiv u Dubrovniku, Kotarski sud Orebić, E 1897.
- [21] *Državni arhiv u Dubrovniku – XIV/27 Robbe trovate a Stagno piccolo in casa di Mr. Vescovo*, 17. sett. 1652.
- [22] *Troškovnik kapetana Joza Šunja*, Pomorski muzej Orebić, izložbeni eksponat
- [23] http://www.grandidizionari.it/Dizionario_Italiano/parola/c/casimirra.aspx?query=casimirra
- [24] <http://dizionari.repubblica.it/Italiano/C/casimirra.php>
- [25] <http://www.garzantilinguistica.it/ricerca/#!?q=casimir>
- [26] <http://babel.hathitrust.org/cgi/pt?id=mdp.39015031813085;view=1up;seq=7>